

LUND UNIVERSITY

Recension

Falkheimer, Jesper

Published in:
RIG Kulturhistorisk Tidskrift

2008

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Falkheimer, J. (2008). Recension. *RIG Kulturhistorisk Tidskrift*, 91(1).

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

känslor av att inte bara vara försummade och åsidosatta av myndigheten utan också överkörda. Det finns en känsla av utanförskap i den by och den natur man så starkt känner sig hemma i. Ur dessa känslor tycks det ha utvecklats en förstärkt idé om att klara sig själv – det saknas inte exempel på hur människor lever ett liv vid sidan av samhället, men inte heller fördömanden när någon utnyttjar samhällets bidragsmöjligheter. Det förväntade gemensamma kulturarvet verkar skapa den sociala solidaritet som man förväntar sig, förstärkt av en negativ kraft mot samhället som ”det andra”, men på ett vardagsnära politiskt plan generar kulturarvet samtidigt en osämja. Sådana erfarenheter gjorde att jag saknade det ”fiskarlappen” representerar vid läsningen av Vallströms bok. ”Lappen”, som en representant för det tuffa livet och den känsla av samhällets svek som blir synligt i berättelserna om Njakafjäll och Drevdagen, som kan innehålla ett uttryck för det fortfarande närvarande, kunde fått följa med genom hela boken för att problematisera berättelserna. Inte minst är hans närvaro ett komplement till nybyggjarberättelsernas stereotypa beskrivningar av nybyggaren som en man värd att beundra och som svensk. Historiebruk är ett av vår tids nyckelbegrepp när det gäller kulturarv. Historien handlar om hur fakta, minnen och erfarenheter fogas samman till en berättelse som kan användas i nutiden, skriver Vallström och har som mål att utveckla lyhördheten inför hur inlandsborna lever sina liv. Vore det då inte viktigt att mycket tydligare knyta berättelserna om nutid och dåtid i boken nära varandra? Låta dem befrukta varandra? Hur gåvoboken påverkade Vilhelminabornas livssammanhang får vi ytterst vaga och knäpphändig ord om. Min kritik innehåller inte ett krav på att Vallström här skulle göra en undersökning av alla sociologiska, psykologiska och politiska funktioner som finns involverade i människors förhållande till kulturarv, det vore förment, men han kunde ha diskuterat hur man skulle kunna undersöka och förstå effekter. Med rätta framhåller han dialogens betydelse för att öka förståelsen för varandras handlingssätt. I sin förlängning gäller det då inte bara att fånga in det förflutna i nuet på ett kollektivt plan utan också på ett individuellt, eftersom berättelser kan rymma illa med varandra. Historiska spår kan förvaltas och utvecklas, men också fungera som bromsklossar eller t.o.m. förvanskas långt bortom det dokumentära. Vilka berättelser som är viktiga och hur de används blir centrala frågor. Kanske kan man också hävda att genom att undersöka och visa upp levd essentialism i norrländskt inlandsliv kan man nå en av-

värning både från de norrländskas och övriga svensks håll av en slags rasism och ett koloniasatoriskt tänkande som fortfarande verkar existera idag. Här finns ett sätt att leva som innehåller en politisk sprängkraft som kan vara viktig att sätta i en dialogisk rörelse.

Det är svårt att göra en sammanfattning av en så stor rapport som det här är tal om. Det syns i texten att kravet på att göra den mer lättillgänglig gör resonemangen lite vacklande. Många bra frågor som ställs saknar svar. Det finns heller inga lätta svar. Men Vallströms bok har trots allt många rejäla kvaliteter, framför allt är den konkret, vilket gör den till en utmärkt grundbok på universitetsnivå i studiet av kulturarv.

Gunnel Olsson, Helsingborg

Rörelser, möten och visioner i tid och rum.
Fredrik Nilsson, Hanne Sanders & Ylva Stubbergaard (red.). Centrum för Danmarksstudier 14. Makadam förlag, Göteborg & Stockholm 2007. 408 s., ill. ISBN 978-91-7061-035-6.

Öresundsregionen har varit ett vanligt forskningsämne under de senaste tio åren. Det finns flera skäl till detta. För det första rymmer Öresundsregionen förstås en mängd relevanta forskningsfrågor med anknytning till såväl historia som samtid. Det finns onekligen något öresundsregionalt för de flesta forskare att ta tag i vare sig det handlar om ekonomi, politik, kultur eller geografi. För det andra förklaras det ökade intresset av det faktum att det, främst från EU:s strukturfonder, pumpats in en hel del kronor till Öresundsforskning av alla slag. Flera kultur- och samhällsvetenskapliga doktorsavhandlingar har också producerats sedan bron över Öresund invigdes år 2000. Den förenklade bilden av regioner som givna av Gud, naturen eller den globala ekonomin har dekonstruerats mer än en gång. ”I takt med att humanister och samhällsvetare intresserat sig för regionbegreppet har den statiska tolkningen stött på konstruktivistisk patrull”, konstaterar historikern Fredrik Persson mycket riktigt (s. 321) i sitt kritiska kapitel om öresundsregionalt historiebruk i den nya antologin *Rörelser, möten och visioner i tid och rum*, som summerar ett tvärvetenskapligt forskningsprojekt, *Development of a Cross Border Region*, med historiker, statsvetare och etnologer.

Den mastiga, vackra och välredigerade antologin är en av flera som givits ut av Centrum för Danmarksstudier

vid Lunds universitet. Den drivkraftiga föreståndaren Hanne Sanders, docent i historia, är själv en sann öresundare men med klar skepsis inför förenklade transnationella resonemang. De historiska kapitlen i antologin är mycket läsvärda. Därmed inte sagt att de etnologiskt eller statsvetenskapligt orienterade kapitlen är mindre läsvärda, men att en del resonemang i dessa hörts tidigare. Det kan tilläggas att jag är en något svår läsare. Efter fyra års avhandlingsarbete om Öresundsregionen, avslutat 2004, var jag rejält trött på både broprat och akademiska regionanalyser; en känsla som har bestått. Det var med andra ord en ganska seg läsare som öppnade antologin. Men när jag 400 sidor senare slog ihop boken kunde jag konstatera att segheten försvunnit och att nya horisonter hade öppnats. Öresundsregionen 2007 är mer vardag än helgdag. Danmark är fortfarande Danmark och Sverige är Sverige. De politiska beslutsprocesserna och kultursfärerna är fortfarande högst nationella. Att få, om någon, politiker driver en kulturell eller demokratisk Öresundsvision visar för övrigt statsvetaren Ylva Stubbergaard i sitt kapitel, och det saknas bevisligen en överordnad politisk styrning. Trots detta finns det en informell konstitution, som är avgörande för regionens framväxt. Men om ingen talar om Öresundsregionen så finns det inte mycket kvar. Statsvetaren Magnus Jerneck (s. 244) konstaterar enkelt och elegant: ”Problemen uppstår när samtalet upphör.”

Om jag ska rikta någon kritik mot antologin så är det dels längden på en del kapitel, dels att dispositionen och helhetskänslan inte är helt tydlig. Men så blir det i de flesta antologier och särskilt i dem som är tvärvetenskapliga. I vilket fall tror jag att antologin skulle ha vunnit på kortare texter och något tydligare tematisering.

I antologin presenterar Sanders en historisk mediestudie av Sydsvenska Dagbladet som, genom nedslag 1895, 1935, 1965 och 2005 problematiserar bilden av öresundsregionalt utbyte som något nytt eller växande. Studien visar bl.a. att intresset för Danmark i södra Sveriges dominerande dagstidning kanske till och med var större igår än idag. Förr var intresset för danska nyheter större än idag och annonserna också flera. Mediestudien indikerar också, om än på begränsad empirisk grund, att den våg av unga svenskar som vallfärdar över bron för att arbeta inom dansk tjänsteindustri inte är ett nytt fenomen, inte heller gränshandeln. Det enda tema som återkommer i medierapporteringen mellan åren tycks vara det danska kungahuset, som väl knappast kan anses vara förankrat i den regionala kosmopolitiska nyekonomiska visionen.

Historikerna Andreas Olsson och Harald Gustafsson

utgår i sina respektive kapitel från analyser av suppliker (böneskrifter) som människor skrev till dåvarande myndighetsaktörer för att klaga eller anhålla om något. Frågan de ställer är hur stadsbefolkning och bönder identifierade sig själva i dessa brev efter att Skåne blivit svenskt 1658? Slutsatserna är flera och spännande. Att nationell identitet inte hade någon större betydelse för dåtidens människor runt Öresund blir bekräftat, vilket kanske inte är så överraskande. Men framför allt visar analyserna att de valda identiteterna varierade och tycks ha varit starkt situationsanpassade. Liknande slutsatser dras av historikern Karl Bergman som undersökt den skånska identiteten. Gustafsson konstaterar att ”1600-talsmänniskornas vardag formades av väder och vind, skörd och fiske, ibland av skövlande trupper (fienden lika väl som ’våra egna’) och ofta av en vrångvillig överhet, och endast i mindre grad av om den översta överheten satt i Köpenhamn eller Stockholm” (s. 111). Denna slutsats, baserad på ett uttalat socio-kulturellt perspektiv, håller antagligen också för vår tids Öresundsmänniskor.

Man kan hoppas att antologin når ut till alla de Öresundsaktörer som finns inom näringsliv eller offentlig verksamhet. Dels för att den problematiserar en hel del gängse föreställningar om Öresundsregionen på ett viktigt sätt, dels för att den faktiskt också skulle kunna användas som underlag för direkta insatser på olika nivåer. Den Öresundsregionala vision som manifesterades genom storslagna och uniforma pamfletter i samband med broinvigningen 2000 har ganska lite att göra med de diskussioner som förs i antologin. Snarare visar de flesta kapitel på behovet av att kommunicera mera om Öresundsregionen, stödja kulturella projekt och arbeta vidare enligt de små stegens princip. Det homogena kosmopolitiska Öresundssnacket måste ta hänsyn till det som etnologen Per-Markku Ristilampi skriver om i sitt kapitel – de faktiska platsbundna identiteter och den stora mångfald som ryms inom den konstruerade regionen. Med stöd av kulturgeografen Nigel Thrift skriver Ristilampi om den kontrast som finns mellan Öresundsretoriken och de långsamma och platsbundna subjekt som lever sina liv i olika stadsdelar i Malmö och i Köpenhamn. Liknande resonemang, baserade på en fascinerande studie av Öresundsseglare, bidrar etnologen Markus Idvall med i antologins avslutande kapitel. Globalisering och gränsregionalisering i all ära, och visst låter Öresundsregionens slogan *The Human Capital* elegant, men sanningen ligger antagligen närmare det något mer pragmatiska uttrycket *every business is local*.

Jesper Falkheimer, Helsingborg